

SEMINÁŘ Z DĚL ANTICKÝCH AUTORŮ

ÚVODNÍ HODINA

Cíl: detailnější seznámení s některými významnými aspekty antické společnosti na základě četby úryvků z děl antických autorů + diskuse o některých neuzavřených problémech

Program:

- 1/ Seznámení s programem, základními prameny, literaturou, požadavky na udělení zápočtu
- 2/ Antagonismus antické společnosti: občan – otrok
- 3/ Demokracie antická a moderní
- 4/ Olympijské hry - místo a jeho hrdinové
- 5/ Římané a Germáni ve střední Evropě
- 6/ - „ -
- 7/ Agrární otázka ve starověkém Římě
- 8/ Velké osobnosti řeckých a římských dějin očima současníků /srovnání, dle vlastního výběru/

Požadavky na zápočet:

- aktivní účast n seminářích – diskuse
- četba vybraných úryvků – viz xerox
- referát k historické osobnosti dle antického pramene
- vystoupit na semináři s referátem k vybranému tématu /viz výše/ i s informacemi o základní literatuře k tématu

Bibliografie

= soupisy vší produkce dané oblasti vždy za určité časové období

- celosvětová bibliografická ročenka *L'année philologique /Aph/* - od 1927/1928 Paříž
 - == existují i starší
 - nejstarší bibliografie, i dosud užitečná, vydána J.A. Fabriciem r. 1700 – *Bibliotheca Latina, Bibliotheca Romana*
 - v l.1700 – 1878 – W. Engelmann – E. Preuss: *Bibliotheca scriptorum antiquorum*
a/ *Scriptores Graeci*
b/ *Scriptores Romani*
 - následná pro léta 1878 – 1896
1874 – 1941/43
1896 - 1914
1914 – 1924
1924 – počátek výše zmíněné bibliografie, autor *Jules Marouzeau*
- VIZ skripta Hošek, Radislav – Marek, Václav: Úvod do studia latiny. SPN, Praha 1977, s. 58.
- kritické přehledy bádání v
Jahresbericht über die Fortschritte der classischen Altertumswissenschaft 1 (1873) – 285 (1943 – 1963), někdy pro nakladatelství označován jako *Bursian*
 - vznik bibliografií k autorům

k důležitým úsekům /např. J. Vogt: *Bibliographie zur antiken Sklaverei*, Bochum 1972/

- U NÁS K. Svoboda: *Bibliografie českých a slovenských prací o antice za léta 1775 – 1900. Praha 1947. 92 s.*
a za léta 1901 – 1950 /Praha 1961. 139 s./
- další bibliografie péčí Ladislava Vidmana ve *Zprávách Jednoty klasických filologů*, obvykle co dva roky

Řada edic antických autorů

- kritická vydání
- komentovaná vydání
- dvoujazyčná vydání

- texty v originále vychází u nejrůznějších nakladatelů
- **Bibliotheca scriptorum Graecorum et Latinorum (Romanorum) Teubneriana (Leipzig, Stuttgart)** – zkráceně Teubner, (BT) – editio maior et minor
vychází v Lipsku od r. 1849
do 2. sv. v. byla tato série určena částečně pro badatele a částečně pro studenty, po válce se vydává pouze pro badatele
od r. 2002 její bývalou činnost převzal vydavatel K.G. Saur
nakladatelství založil r. 1811 mnich Benedictus Gotthelf Teubner (+ 1856)
zásluhou klasických filologů Ludwiga a Wilhelma Dindorfových vznikla r. 1824
ediční řada textů s kritickým aparátem
první knihou v této sérii byla Xanofontova *Anabasis*
na začátku byly texty vydávány pro školní potřebu
r. 1849 se zrodila známá *Bibliotheca*
do r. 1943 v ní vyšlo kolem 1 000 svazků z nejrůznějších žánrů
činnost obnovena r. 1949
od r. 1953 se na publikaci reprintů podílí pobočka ve Stuttgartu
řečtí a latinští autoři barevně odlišení /růžová – modrá barva/
- kromě vydávání antických literárních textů se edice Teubner podílela na publikaci latinského slovníku *Thesaurus linguae Latinae* (od r. 1900)
 - **Scriptorum Classicorum Bibliotheca Oxoniensis (Oxford Classical Texts)**
 - **Scriptores Graeci et Latini consilio Academiae Lynceorum editi (Roma)**
 - **Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum (Wien)**
- nejrozšířenější vydání originálů s překladem – *editiones bilingues*
- **Ambrosio Firmin-Didot (Paris)**
- **Belles Lettres (Paris, G. Bude)** – od 2. pol. 19. st. v Paříži
řecká série je vázána do žlutého obalu, latinská do oranžového
- **The Loeb Classical Library (London/Harvard)** – vychází od poč. 20. st. v Anglii i v USA
- **Cambridge Classical Texts and Commentaries**
- **Bibliotheca di Studi Superiori (Firenze)**
- **Reclam Univarsal-Bibliothek**

Překlady

- k národům s bohatou překladatelskou tradicí patří Rusové, Němci, Poláci
- v českých zemích rozkvět od 2. pol. 19. st.
- Radislav Hošek – Václav Marek: Úvod do studia latiny.
s. 83
„Překlad z antického jazyka má stejný cíl jako kterýkoliv překlad z moderního jazyka: chce uměleckou formou přiblížit co nejpřesněji antické dílo dnešnímu čtenáři pro umělecký prožitek. Překlad tedy nemá za svůj cíl pomoci těm, kdož čtou text v originále, protože opření se o překlad potlačuje vlastní filologické úsilí, jehož cílem má být proniknutí do větné stavby a pochopení autorova myšlení. Při četbě originálu je nutno pracovat se slovníkem a komentářem, překladu lze použít nanejvýš k dodatečné kontrole, která y však neměla vést k automatické úpravě podle tohoto překladu, shledáme-li, že náš překlad je odlišný – i překladatelé se mohou mýlit.“
- r. 1892 prof. Janem Kvičalou založena **Bibliotéka klasiků řeckých a římských**
 - vydavatelem byla Česká akademie věd a umění
 - do počátku 2. sv. v. vydáno na 30 autorů (celkem 40 sv.) – např. O činech Curtia Rufa (přel. Fr. Št. Kott), Ústava Athénská Aristotela (přel. Jos. Pražák), Homérovy eposy (přel. Ant. Škoda)
- J. Kvičala řídil i další knižnici – **Sbírku klasikův řeckých a římských v překladech českých** – vycházela u Štorcha v Praze v l. 1885-1902.
- o něco později Timotej Hrubý vydával (1891-1892) knižnici **Klassikové řečtí a římsští v rouše českém**
- další překlady vycházely ve Sborníku světové poezie, v Ottově Světové knihovně, v Ústřední knihovně a ve výročních zprávách gymnázií
- začátečníkům bylo určeno vydání **Příruční sbírky prozaických překladů antických básníků** – např. Catulla, Vergilia, Ovidia
- v poválečné době překlady antických autorů ve 2 základních edicích:
 - Živá díla minulosti** ve vydavatelství Odeon
 - Antická knihovna** (od 1969) v nakladatelství Svoboda
- ve vydávání antických překladů dnes pokračuje **Antická knihovna** ve vydavatelstvích Arista-Baset
- edicím antické náboženské literatury a filosofie se věnuje **OIKOYMENH** + další nakladatelství (Rezek – Praha, Herrmann & synové – Praha, Paseka – Praha/Litomyšl)
 - čeští překladatelé – Zikmund Hrubý z Jelení
 - J.A. Komenský
 - Václav Bolemír Nebeský
 - Otmar Vaňorný
 - František Novotný
 - Ferdinand Stiebitz
 - Antonín Salač
 - Julie Nováková
 - Jaroslav Ludvíkovský
 - Václav Bahník

Vydání antického textu a jeho podoby

Různá vydání téhož autora i díla se od sebe liší ediční technikou, tj. podle toho, k jakému účelu byl text vydán

A/ Vydání textově kritické /editio maior, editio critica/

- text se má co nejvíce přiblížit archetypu = nejstarší podobě rukopisu
- při publikaci textu editor uvádí text podle zásad textové kritiky
- v úvodu (*prolegomena*) informuje o všech dochovaných textech, zdůrazňuje, jaké rukopisy považuje za nejdůležitější, vysvětluje zkratky, uvádí úplnou bibliografii týkající se textově kritické stránky díla
- v komentáři pod čarou všechny rukopisné varianty a jiná různočtení

B/ Menší textově kritické vydání /editio minor/

- úplný text podle editio maior, ALE BEZ poznámkového aparátu pod čarou
- někdy před textem nebo za ním zařazeny nejvýznamnější rukopisné varianty

C/ Komentované vydání neboli poznámkové

- úplný text, který je opatřen komentářem rozebírajícím dílo v rovině gramatické, literární, věcní apod.
- varianty rukopisů zaznamenány jen někdy
- text opatřen komentářem, který obvykle hned pod originálním zněním
- komentář rozebírá dílo po všech stránkách /gramatické, literární, věcné/
- je obvykle psán v národním jazyce, někdy i latinsky

D/ Zkrácené vydání neboli excerptní

- text zkrácen – různé důvody /ideologické, etické, školské/ -
- pro francouzského korunního prince /le dauphine, lat. *Delphinus*/ vydání bez míst s lascivním obsahem == na titulním listě knihy označení *in usum delphini*, později jako označení pro všechny školní vydání. U nás školní vydání označena jako *Výbor*

Pro badatele/ studenta je nejlepší úplné komentované vydání.

Antický text, práce s ním

- ani jedno dílo antického autora nedochováno v rukopisu /**autografu**/
- opis, často i se stoletou pauzou /např. Vergiliova díla psána majuskulími z 4.-5. st. n.l./
- ALE rukopisy především z období 9. – 16. st.
VIZ Leo Deuel: Svědkové času. Odeon, Praha 1974
(Petrarca, Boccaccio, egyptské papyry, Oxyrhynchos, hledání kořenů Nového zákona – Codex Sinaiticus)
- **problémy:** přepsání
vynechání slov v řádku
oprava opisovače při nepochopení slova
špatná interpunkce
fyzické poškození rukopisu
== špatná čtení odlišného významu
- **snaha po rekonstrukci**
až k autorově originálu
nebo k prvnímu rukopisu, z něhož další opisovány = **archetypus** – není totožný s autorovým originálem
rekonstrukce tím těžší, čím více rukopisů zachováno, ALE zároveň tím přesnější

když zachován pouze jeden opis, lze opravit jen ZJEVNÉ chyby /např. u historického díla Velleia Patercula/

- tím vším se zabývá textová kritika
- o metodách historického zkoumání – Thúkydídés, **Dějiny I, 20-21**

„Lidé přijímají jeden od druhého zprávy o tom, co se stalo, bez ověřování, i když se to týká jejich vlastní země. Například většina Athéňanů věří, že Hipparchos byl zabit Harmodiem a Aristogeitonem, když byl tyranem, a nevědí, že vládl Hippias, protože byl nejstarší z Peisistratových synů, a Hipparchos a Thessalos byli jeho bratři ...

I jiní Řekové mají nesprávnou představu o mnoha jiných věcech, a to nyníšších, ne takových, které čas zaval zapomenutím, například že každý ze spartských králů má dva hlasy, ne jen jeden, a že je u nich vojenský oddíl zvaný pitanský, jaký ve skutečnosti nikdy neexistoval. Tak málo práce si mnozí dávají s hledáním pravdy a raději se obracejí k tomu, co je na dosah ruky.

Nedopustil by se chyby ten, kdo by na základě uvedených svědectví stejně chápal události, jež jsem vyložil, a kdo by nevěřil víc básníkům, kteří je oslavují a přehnaně přikrášlují, než dějepiscům, kteří o nich vypravují spíš tak, aby se zavděčili posluchačům, než aby řekli pravdu – vždyť ony události nelze dokázat a většina z nich se během doby stala součástí mýtu do té míry, že jim nelze věřit -, a kdo by uznal, že jsem o těch událostech zjistil pravdu na základě nejbezpečnějších údajů, pokud to je u něčeho tak dávného vůbec možné. Abych se však vrátil k této válce: třebaže lidé považují za největší vždy tu válku, na níž mají účast, ale když se skončí, obdivují víc to, co je dávné, pouhý pohled na činy samé prozradí, že tato válka je větší než všechny předcházející.

U nás:

Dvě hlavní edice: **Antická knihovna** /od r. 1969/ - nakladatelství Svoboda

Živá díla antické minulosti – nakladatelství Odeon

- zakladateli edice Antická knihovna profesor **Rudolf Mertlík** /1913 – 1985/ a profesor **Radislav Hošek** /1922 – 2005/
- převzato jméno stejnojmenné edice 20. a 40. let 20. st. – původně 4 knihy ročně + prémie
za dvě desetiletí 58 základních svazků a 13 prémiových + další publikace jako
Starověké báje a pověsti
Slovník antické kultury
- původní nakladatelství po r. 1989 zaniklo v likvidaci, po peripetích spojení
nakladatelství ARISTA a BASET

Důležitým pramenem pro nás nejen díla autorů s historickým zaměřením, ALE i prostá literární díla, např. komedie /Aristofanes – Žáby/ XXX tragédie

Otázka **cílů díla**: obrana vlastních činů – Caesar

vyličení aktuálních poměrů – Sallustius

snaha o obrodu – Cato, Vergilius, Livius

střet civilizace a barbarského světa – Hérodotos

snaha porovnat Řecko – Řím – Plutarchos apod.

